

مشاجره فرزندان در خانواده

مترجم: اسماعیل صفایی - گلپایگان

بر سر همه چیز از اسباب بازی گرفته تا جنب توجه، با یکدیگر نزاع می‌کنند و هم‌زمان با طی مراحل مختلف رشد، نیازهای رشدی بچه‌ها می‌تواند اثر قابل توجهی در چگونگی ارتباط آن‌ها با یکدیگر داشته باشد. دیدن مشاجره فرزندان یا شنیدن صدای مشاجره آن‌ها می‌تواند موجب احساس درماندگی و پریشانی در والدین شود. خانواده مملو از کشمکش برای همه افراد آن با استرس همراه است. با این حال، در اغلب موارد تصمیم‌گیری درباره نحوه خاتمه دادن به مشاجره فرزندان یا دخالت نکردن در آن کاری دشوار است. شما می‌توانید با برداشتن گام‌هایی، محبت و دوستی در خانواده را افزایش دهید و به بچه‌ها کمک کنید تا کنار یکدیگر باشند.

- بابا؛ زهرا در اتاق من است و دوباره به وسایلم دست زد!
- ماما؛ علی مرا اذیت می‌کند!
- اول من! اول من! اول من!
آیا این جملات برای شما آشنا هستند؟ اگر بیش از یک بچه دارید، پاسخ، احتمالاً «آری» است، زیرا این‌ها صدای نزاع بچه‌ها در خانه است.
اگرچه بسیاری از کودکان از این که بهترین دوست خواهر و برادرشان باشند، خوشحال‌اند، اما مشاجره آن‌ها نیز امری بسیار عادی است (هم‌چنین برای بچه‌ها، دوست داشتن یا بیزارى از یکدیگر طبیعی است).

در اغلب موارد، نزاع بین فرزندان حتی قبل از تولد فرزند دوم شروع می‌شود و همراه با رشد آن‌ها ادامه می‌یابد. بچه‌ها

۵۷

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مجله علمی و پژوهشی
شماره ۳۲۲-۳۲۳

نشریه ماهانه آموزشی - تربیتی
فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۷
شماره ۳۲۲-۳۲۳

چرا بچه‌ها با هم نزاع می‌کنند؟

عوامل مختلف موجب نزاع بچه‌ها می‌شود. اغلب بچه‌ها در خانواده تا اندازه‌ای نسبت به یکدیگر احساس حسادت و رقابت می‌کنند و این می‌تواند به جر و بحث و منازعه بین آنان منجر شود. اما بعضاً عوامل دیگر نیز ممکن است در نزاع بچه‌ها تأثیرگذار بوده، یا موجب شدت آن شود. این عوامل عبارت‌اند از:

● نیازهای رشد

به شکل طبیعی تغییر نیازها، اضطراب‌ها و شکل‌گیری هویت در کودکان در نحوه ارتباط آن‌ها با دیگران مؤثر است. برای مثال، کودکان نوپا معمولاً مراقب اسباب بازی‌ها و سایر وسایلشان‌اند و یاد می‌گیرند چگونه از آن‌ها مواظبت کنند. از این رو اگر خواهر یا برادرشان، اسباب‌بازی‌شان را بگیرد، آن‌ها ممکن است با پرخاشگری و اکتش نشان دهند. بچه‌های مدرسه‌ای اغلب طرفدار عدالت و انصاف‌اند و ممکن است رفتار متفاوت والدین با فرزندان در سنین مختلف برایشان قابل درک نباشد یا احساس کنند یکی از بچه‌ها بیش‌تر مورد توجه است. از طرف دیگر در نوجوانان احساس هویت و استقلال در حال شکل‌گیری است و ممکن است با سپردن مسئولیت‌های خانه به آن‌ها، از حمله مراقبت از خواهر یا برادر کوچکشان و حتی گپ زدن با آن‌ها، خشمگین شوند. همه این عوامل می‌تواند در چگونگی نزاع بین بچه‌ها تأثیر بگذارد.

● خلق و خوی افراد

خلق و خوی فرزندان شما (شامل روحیه، آمادگی و سازگاری) و ویژگی‌های شخصیتی منحصر به فردشان، نقشی مهم در نحوه کنار آمدن آن‌ها با یکدیگر بازی می‌کند. به عنوان مثال، اگر یکی از بچه‌ها بیش‌تر عادت دارد بخوابد و دیگری مرتباً وراجی می‌کند، ممکن است اغلب با هم درگیر شوند. به همین نحو، بچه‌ای که بیش‌تر به والدینش می‌چسبد و در صدد جلب محبت آن‌هاست، ممکن است توسط خواهر یا برادرانش که این صحنه را مشاهده می‌کنند و دوست دارند به آن‌ها نیز به همان اندازه توجه شود، مورد آزار و اذیت قرار گیرد.

● نیازهای ویژه / بچه‌های بیمار

گاه کودکی به علت بیماری یا مشکلات یادگیری و عاطفی، به توجه بیش‌تر والدین نیازمند است. این موضوع ممکن است موجب حساسیت سایر فرزندان شده، به گونه‌ای عمل کند که آن‌ها نیز مورد توجه قرار گیرند یا نگران خواهر یا برادر خود شوند.

● نقش الگوها

شیوه‌ای که والدین برای حل مسائل و ناسازگاری‌های

زندگی خود از آن استفاده می‌کنند، الگویی قوی برای فرزندان آن‌هاست. از این رو، اگر شما و همسرتان مشکلات را با شیوه‌ای محترمانه و سازنده - نه پرخاشگرانه - حل کنید، احتمال این که فرزندان نیز از این راه‌کارها هنگام درگیری با یکدیگر استفاده کنند، افزایش می‌یابد. اما اگر فرزندان ببینند که شما به شکل معمول از داد زدن، کوبیدن محکم درها و مشاجره با صدای بلند، هنگام بروز مشکلات استفاده می‌کنید، احتمالاً آن‌ها نیز همین عادات بد را خواهند آموخت.

وقتی نزاع بچه‌ها شروع می‌شود، چه می‌توان کرد؟

اگرچه درگیری بین خواهران و برادران ممکن است امری عادی باشد، قطعاً برای اعضای خانواده پدیده‌ای آزار دهنده است و تحمل آن نیز حلدی دارد. از این رو وقتی نزاع آغاز می‌شود، چه باید کرد؟

هرگاه که ممکن است، دخالت نکنید. زمانی وارد عمل شوید که خطر آسیب‌بدنی وجود دارد. مداخله همیشه شما مشکلات دیگری به همراه دارد. بچه‌ها ممکن است به جای آن که یاد بگیرند چگونه مسائل را خودشان حل کنند، منتظر شما شوند تا آن‌ها را از هم جدا کنید. هم چنین ممکن است یکی از فرزندان تصور کند فرزند دیگر مورد حمایت شماست، که این امر موجب رنجش بیش‌تر او می‌شود. به همین نحو کودکان مورد حمایت نیز ممکن است احساس کنند که همیشه راه گریز وجود دارد، زیرا والدین حامی آن‌ها هستند.

اگر شما نگران نوع محاوره یا واژه‌های مورد استفاده کودکان هستید، بهتر است به آن‌ها آموزش دهید تا احساسات خود را با الفاظ مناسب بیان کنند. این امر با مداخله و جدا کردن بچه‌ها از یکدیگر متفاوت است. حتی کودکان را تشویق کنید تا خود مشکلاتشان را حل کنند و اگر مجبور به مداخله شدید، سعی کنید مشکلات را با کمک فرزندان و نه برای آن‌ها، حل نمایید. وقتی در نزاع بچه‌ها مداخله می‌کنید، گام‌های زیر را در نظر بگیرید:

● گاه بهترین راه حل، ایجاد وقفه‌ای کوتاه در نزاع آن‌هاست، به جای این که فوراً مسائل مطرح شوند، زیرا این امر می‌تواند به جنگ دوباره منجر شود. اگر شما می‌خواهید این یادگیری را تجربه کنید، باید منتظر شوید تا هیجانات فروکش کنند.

● اصرار زیاد برای پیدا کردن مقصر نداشته باشید، که این امر می‌تواند موجب نزاع مجدد شود. هر کدام از بچه‌ها تا حدی مقصرند.

● سپس سعی کنید تا موقعیت برد - برد فراهم کنید، به طوری که هر یک از بچه‌ها تا اندازه‌ای سود ببرند. برای مثال، وقتی هر

دوست دارد، شما نیز با او به گردش یا به پارک بروید و اگر کودک دیگر به مطالعه علاقه‌مند است، برایش وقت بگذارید.

● اطمینان پیدا کنید که بچه‌ها فرصت و زمان کافی برای انجام کارهای شخصی، برای بازی با اسباب‌بازی‌هایشان و بازی با دوستانشان را بدون مزاحمت خواهر یا برادرشان در اختیار دارند و می‌توانند از فعالیت‌های مورد علاقه‌شان، بدون این که خواهر یا برادرشان را نیز سهمین کنند، لذت ببرند.

● به فرزندان‌تان بگویید و عملاً نشان دهید که به هر چه دوست دارند نخواهند رسید.

● بگذارید فرزندان‌تان بدانند آن‌ها مهم و مورد نیازند و احتیاجات آن‌ها برآورده خواهد شد.

● به اتفاق اعضای خانواده به گردش بروید. خواه به سینما می‌روید یا در یک مسابقه شرکت می‌کنید، شیوه‌ی دوستانه‌ای برای فرزندان‌تان ایجاد کنید که در کنار هم باشند و با هم ارتباط برقرار کنند. این می‌تواند به کاهش تنش بین آن‌ها منجر شود و مانع از دخالت شما گردد. از آن جا که بسیاری از بچه‌ها برای جلسب توجه والدین با هم نزاع می‌کنند، تفریحات خانوادگی می‌تواند به کاهش تعارضات کمک نماید.

● اگر فرزندان‌تان بیش از حد بر سر یک موضوع با هم نزاع می‌کنند (مثل بازی‌های ویدئویی)، برنامه‌ای برای استفاده از این وسایل، توسط هر یک از بچه‌ها در طول هفته، تنظیم کنید.

● اگر جنگ بین بچه‌های دبستانی زیاد است، نشست‌های خانوادگی هفتگی برگزار کنید که در آن قوانین مربوط به نزاع تکرار شده، موفقیت‌های قبلی در زمینه کاهش تعارضات مرور گردد. برنامه‌ای تنظیم کنید که در آن بچه‌ها برای شرکت در فعالیت‌های خانوادگی و همکاری برای پایان درگیری‌ها امتیاز می‌گیرند.

● گاه کودکان نیاز به فرصتی دارند که تنها و به دور از جمع خانواده باشند. سعی کنید گهگاه برای هر کدام، فعالیت یا سرگرمی جداگانه در نظر بگیرید. هنگامی که کودکی سرگرم فعالیت مورد علاقه‌اش شد، توجه خود را به کودک دیگر معطوف نمایید.

یادتان باشد که گاه کودکان برای جلب توجه والدین با هم نزاع می‌کنند. در این گونه موارد، به آن‌ها توجه نکنید تا مشوق نزاع آن‌ها از بین برود. وقتی حال و حوصله بچه‌ها را ندارید، کار رسیدگی به نزاعشان را به والد دیگر واگذار کنید که ممکن است در آن لحظه صبر و حوصله‌اش بیش‌تر باشد.

دو بچه یک اسباب‌بازی را می‌خواهند، شاید بهتر باشد که هر دو با آن بازی کنند.

یادتان باشد وقتی بچه‌ها خود از عهده حل نزاعشان بر می‌آیند، مهارت‌های مهم دیگری را نیز یاد می‌گیرند که می‌توانند در زندگی از آن‌ها استفاده کنند. برای مثال، نحوه ارزش‌گذاری به دیدگاه‌های دیگران، چگونگی سازش و گفت‌وگو در خانواده و روش کنترل تکانه‌های پرخاشگرانه.

به بچه‌ها کمک کنید تا با هم سازگاری کنند

رهنمودهای ساده‌ای که شما با به‌کارگیری آن‌ها می‌توانید از نزاع فرزندان‌تان جلوگیری کنید، عبارت‌اند از:

● برای رفتار پسندیده قانون وضع کنید. به بچه‌ها بگویید دشنام ندهند، نام بر روی هم نگذارند، داد نکشند و در را محکم به هم نزنند. از آن‌ها بخواهید براساس قانون عمل کنند و برای شکستن آن پیامد مشخص کنید. این به بچه‌ها می‌آموزد که صرف نظر از موقعیت یا عوامل ایجادکننده نزاع، آن‌ها مسئول اعمالشان‌اند و از هر کوششی برای بحث درباره این که حق با کیست، اجتناب کنید.

● اجازه ندهید فرزندان‌تان فکر کنند که همه چیز و همیشه باید عادلانه تقسیم شود. گاه نیاز یک کودک بیش از دیگری است.

● به نیازها و علائق هر یک از فرزندان مستقیماً توجه کنید. برای مثال، اگر یکی از آن‌ها قدم زدن در بیرون از منزل را